

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного приватного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з навчальної роботи

І.О.Мінгазутдінов

«__» _____ 20__ р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО»

для студентів

галузі знань **0302 «Міжнародні відносини»**

напряму підготовки **6.030204 «Міжнародна інформація»**

КИЇВ - 2013

Розробник: к.ю.н., доцент **Черняк Юлія Валеріївна**

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від «____» _____ 20__ року № ____

Голова науково-методичної ради _____ В.А. Бугров

«____» _____ 20__ року

© Ю.В.Черняк, 2013 рік

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародне приватне право» є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» *галузі знань* – 0302 «Міжнародні відносини», *напрямку підготовки* – 6.030204 «Міжнародна інформація».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є 1) теоретичні засади міжнародного приватного права, його історичний розвиток; 2) виникнення та становлення науки міжнародного приватного права; 3) характеристика джерел міжнародного приватного права; 4) загальне вчення про колізійну норму та застосування іноземного права; 5) правовий статус суб'єктів міжнародного приватного права; 6) практичні аспекти колізійного та уніфікаційного регулювання окремих видів приватних відносин; 7) основи міжнародного цивільного процесу та міжнародного комерційного арбітражу.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Міжнародне приватне право» є однією із ключових складових комплексної підготовки бакалаврів спеціальності «Міжнародна інформація». Викладається після засвоєння студентами навчальних дисциплін «Теорія держави і права», «Міжнародне право».

Курс складається з *двох змістових модулів*. *Перший* присвячено вивченню критеріїв розмежування права на приватне і публічне, сфери дії міжнародного приватного права, особливостей відносин, які складають предмет міжнародного приватного права, джерел та методів регулювання цих відносин, колізійної норми, порядку визначення статусу іноземних осіб та порядку регулювання трудових і речових відносин за їх участю.

Другий – вивченню механізмів міжнародної охорони прав інтелектуальної власності, особливостей та порядку регулювання окремих видів зовнішньоекономічної угоди, колізійних питань міжнародного сімейного і міжнародного спадкового права, сучасних способів вирішення спорів, що впливають із міжнародних приватних відносин.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета навчальної дисципліни** полягає у тому, щоб надати студентам знання про правову суть приватних відносин, які ускладнені «іноземним» елементом, методи і сучасні джерела правового регулювання таких відносин, судову та арбітражну практику вирішення міжнародних приватноправових спорів.

1.2. **Завдання** – набуття студентами необхідних знань і практичних навичок застосування методів правового регулювання відносин, що складають предмет міжнародного приватного права.

1.3. **Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен** –

знати:

- основний понятійний апарат міжнародного приватного права;
- методи правового регулювання міжнародних приватних відносин;
- джерела правового регулювання міжнародних приватних відносин;
- зміст фундаментальних інститутів сучасного міжнародного приватного права;
- особливості становлення та тенденції сучасного розвитку міжнародного приватного права в Україні та світі;
- основні види та типи колізійних прив'язок (формул прикріплення);
- проблеми, що виникають при застосуванні колізійних норм;

вміти:

- застосовувати понятійний апарат міжнародного приватного права;
- застосовувати основні міжнародні та внутрішні акти правового регулювання приватноправових відносин, які ускладнені «іноземним» елементом;
- здійснювати базовий правовий аналіз норм ЦК України та Закону України «Про міжнародне приватне право»;
- визначати проблеми реформування міжнародного приватного права і перспективи його розвитку;
- використовувати набуті знання у практичній діяльності.

Навчальна дисципліна викладається у I семестрі IV курсу в **обсязі – 72 год. (2 кредити ECTS)**, зокрема: *лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 44 год.* У курсі передбачено **2 змістових модулі** та **2 модульні контрольні роботи**.

2. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.**3. Засоби діагностики успішності навчання та методи оцінювання**

3.1. Знання та розуміння студентів оцінюється за допомогою: есе, тематичних досліджень, здійснення аналітики, групової роботи, кейс-стаді, ситуативних тестових завдань, опитування у різних формах.

3.2. Когнітивні навички (навички мислення) оцінюються через: аналіз, есе, кейси, різнорівневі тести, оцінювання усіх частин окремих модулів, включаючи самостійну роботу.

3.3. Практичні навички студентів оцінюються за допомогою: проектної практичної роботи, есе, кейсів, комбінованих різнорівневих тестів у поєднанні або без поєднання з конкретними ситуативними завданнями; написання практичної роботи, рольових ігор, аналізу ситуацій роботи органів судочинства, зокрема та насамперед міжнародного, практичної роботи міжнародних інституцій, порівняльного аналізу правових норм.

3.4. Контроль знань здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки (100%)** включає: презентацію (20%), глибинність методології у репрезентованому дослідженні (20%), здійсненність та узгодженість

пропозицій (20%), ступінь оригінальності (20%) та визначення методологічних проблем теми, ситуації (20%) та **оцінювання практичної підготовки (100%)** включає: якісну цілісність спостереження (25%), здатність оцінити проблему (25%), ідентифікацію шляхів і методологію вирішення проблеми, яка виникла чи може виникнути (25%), окреслення шляхів вирішення специфічних (неординарних) проблем (25%).

Контроль якості вищої освіти, засоби діагностики та методи оцінювання детально зазначені у «Положенні про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» та відповідно у робочих програмах навчальних дисциплін.

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Тема 1. Поняття, предмет і система міжнародного приватного права

Право приватне і право публічне. Сфера дії міжнародного приватного права, зростання його ролі в сучасних умовах. Поняття міжнародного приватного права. Відносини, які регулюються нормами міжнародного приватного права. Поняття і види іноземного елемента у відносинах цивільно-правового характеру. Співвідношення та взаємодія міжнародного приватного права і міжнародного публічного права. Місце міжнародного приватного права в системі права. Співвідношення міжнародного приватного права з цивільним, сімейним, трудовим правом та цивільним процесом. Природа норм міжнародного приватного права. Система міжнародного приватного права як галузі права України. Основні доктрини міжнародного приватного права: суть та історія виникнення.

Тема 2. Джерела міжнародного приватного права

Поняття і види джерел міжнародного приватного права. Внутрішнє законодавство держави як джерело міжнародного приватного права. Українське законодавство з питань міжнародного приватного права. Закони про міжнародне приватне право та інші нормативні акти зарубіжних країн. Міжнародні договори. Види міжнародних договорів. Багатосторонні договори, які містять уніфіковані колізійні та матеріальні норми. Міжнародні центри з підготовки конвенцій в галузі міжнародного приватного права. Значення уніфікації норм міжнародного приватного права. Звичаї, судова і арбітражна практика. Вплив доктрини на розвиток міжнародного приватного права.

Тема 3. Вчення про колізійну норму

Поняття правової норми, її види. Поняття та передумови колізії законів в міжнародному приватному праві. Об'єктивна необхідність колізійних норм. Поняття, структура та види колізійних норм. Поняття статуту правовідносин. Основні формули прикріплення та сфера їх застосування: особистий

(персональний) закон фізичної особи (*lex personalis*); особистий (персональний) закон юридичної особи (*lex societatis*); закон місця знаходження речі (*lex rei sitae*); закон, обраний сторонами (*lex voluntatis*); закон місця вчинення акту (*lex loci actus*); закон місця вчинення договору (*lex loci contractus*); закон місця виконання зобов'язання (*lex loci solutionis*); закон місця укладення шлюбу (*lex loci celebrationis*); закон місця вчинення правопорушення (*lex loci delicti commissi*); закон валюти боргу (*lex monetae*); закон, з яким дане правовідношення має найбільш тісний зв'язок (*proper law*); закон суду (*lex fori*). Застосування колізійної норми. Проблема кваліфікації та методи її вирішення. Застереження про публічний порядок. Проблема зворотної відсилки та відсилки до третьої держави.

Тема 4. Суб'єкти міжнародного приватного права

Принципи правового статусу іноземців в Україні. Правовий режим і його види. Принцип взаємності та реторсія. Особистий закон фізичної особи. Визначення право- і дієдатності фізичної особи. Цивільна, трудова, шлюбно-сімейна право- і дієдатність іноземців в Україні. Правовий статус українських громадян за кордоном. Безвісна відсутність та оголошення іноземця відсутнім. Особистий закон юридичної особи. Діяльність іноземних юридичних осіб в Україні. Представництва і філіали іноземних фірм. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями в Україні. Правове положення держави як учасника цивільних правовідносин. Імунітет іноземної держави та його види.

Тема 5. Міжнародне приватне трудове право

Поняття предмету та методи міжнародного приватного трудового права. Джерела міжнародного приватного трудового права. Роль Міжнародної Організації Праці. Склад норм міжнародного приватного трудового права. Визначення застосованого права до індивідуальних трудових відносин з іноземним елементом. Регулювання трудових відносин, ускладнених іноземним елементом, в Україні.

Тема 6. Речеве право в міжнародному приватному праві

Колізійні норми речевого права. Загальні положення про право, що застосовується до речевих прав. Виникнення та припинення речевих прав на рухоме майно. Речеві права на транспортні засоби та інше майно, що підлягає внесенню до державних реєстрів. Речеві права на рухоме майно, що перебуває в дорозі. Культурні цінності як особливий об'єкт речових прав у міжнародному приватному праві. Захист речевих прав.

Змістовий модуль II.

Тема 7. Загальні питання міжнародної охорони прав інтелектуальної власності

Поняття права інтелектуальної власності. Значення міжнародної охорони прав інтелектуальної власності. Міжнародне авторське право. Міжнародна охорона права промислової власності (патентне право). Особливості “виключних прав” на продукт творчої діяльності з точки зору міжнародного приватного права. Територіальний характер прав інтелектуальної власності. Міжнародні державні та неурядові організації з охорони прав інтелектуальної власності.

Тема 8. Зовнішньоекономічна угода

Поняття зовнішньоекономічної угоди. Її відмінність від цивільних правочинів. Особливості і види зовнішньоекономічної угоди. Колізійні питання зобов’язального права. Автономія волі сторін у зобов’язальному праві. Закон, що застосовується до змісту і форми зовнішньоекономічних договорів. Довіреність у міжнародному обігу. Поняття та види транспортних перевезень. Загальна характеристика джерел права, які регулюють різні види перевезень. Уніфікація правил міжнародних перевезень. Міжнародні залізничні, автомобільні, повітряні, морські, річкові перевезення.

Тема 9. Договір міжнародної купівлі-продажу

Поняття договору міжнародної купівлі-продажу. Загальна характеристика та сфера застосування Конвенції ООН 1980 р. «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів». Вимоги до оформлення договорів купівлі-продажу та порядок укладення контракту. Права і обов’язки сторін договору міжнародної купівлі-продажу. Відповідальність за порушення договірних зобов’язань та засоби правового захисту. Уніфікація колізійних норм, що регулюють міжнародну купівлю-продаж (Гаазька конвенція про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів 1955 р., Гаазька конвенція про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів 1986 р.). Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів «ІНКОТЕРМС-2000».

Тема 10. Міжнародне сімейне право

Шлюб: порядок його укладення і припинення. Колізійні норми щодо умов укладення і розірвання шлюбу. Правовідносини подружжя, батьківське правовідношення. Колізії законів у відносинах між подружжям, відносинах між батьками та дітьми. Аліментні зобов’язання. Порядок стягнення аліментів із-за кордону. Колізійні питання усиновлення, опіки, піклування, інших форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 11. Міжнародне спадкове право

Спадкування за законом та за заповітом. Колізійні питання спадкування. Оформлення спадкових прав іноземців в Україні та громадян України за кордоном. Перехід спадщини до держави. Питання спадкування в договорах про правову допомогу.

Тема 12. Міжнародний цивільний процес. Міжнародний комерційний арбітраж

Поняття та місце міжнародного цивільного процесу. Джерела міжнародного цивільного процесуального права. Принципи міжнародного цивільного процесу (*Principles ALI/UNIDROIT*). Процесуально-правовий статус іноземців та іноземних юридичних осіб. Представництво у міжнародному цивільному процесі. Порядок визначення міжнародної підсудності. Надіслання і виконання судових доручень в рамках міжнародного цивільного процесу. Визнання та виконання іноземних судових рішень за внутрішнім українським законодавством та міжнародними угодами України. Поняття арбітражу, його види, значення, переваги і недоліки. Відмінність третейського судочинства від судочинства у державних судах. Міжнародні угоди з міжнародного комерційного арбітражу. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України. Міжнародні комерційні арбітражі “ad-hoc”. Арбітражна угода. Особливості арбітражного провадження. Виконання іноземних арбітражних рішень. Інші способи врегулювання зовнішньоекономічних спорів – *ADR*.

5. Рекомендована література

Основні нормативні акти

1. Конституція України 1996 р.
2. Цивільний кодекс України 2003 р.
3. Сімейний кодекс України 2002 р.
4. Цивільний процесуальний кодекс України 2004 р.
5. Закон України «Про міжнародне приватне право» 2005 р.
6. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» 2011 р.
7. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» 1991 р.

Основна література

1. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С.Довгерта і В.І.Кисіля. – К.: Алерта, 2012.
2. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. Довгерта А.С. – Х.: ТОВ «Одісей», 2008.
3. Міжнародне приватне право в Київському університеті: Антологія (у 2 т.). – К.: Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2009.
4. Очерки международного частного права / Под ред. проф. А.Довгерта. – Х.: ООО «Одиссей», 2007.
5. Міжнародне приватне право. Актуальні проблеми / За ред. Довгерта А.С. – К., 2002.
6. Кисіль В.І. Міжнародне приватне право: питання кодифікації. – К., 2005.
7. Мережка А.А. Lex Mercatoria: теория и принципы транснационального торгового права. – К., 1999.

8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відп. ред. О.В.Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2005.
9. Правознавство: словник термінів. Навчальний посібник / За ред. В.Г.Гончаренка. – К.: Юрисконсульт, КНТ, 2007.
10. Ануфриева Л.П. Международное частное право: в 3-х т. – М., 2000 – 2002.
11. Богуславский М.М. Международное частное право: Учебник. – М., 2011.
12. Звеков В.П. Международное частное право: Учебник. – М., 2004.
13. Канашевский В.А. Международное частное право: Учебник. – М., 2006.
14. Лунц Л.А. Курс международного частного права: В 3 т. – М., 2002.
15. Международное частное право. Учебник./ Под ред. Дмитриевой Г.К. – М., 2003.
16. Международное частное право: Учебн. пособие / Г.К.Дмитриева, А.С.Довгерт и др.) – М., 1993.